

ימין מקרבת

למה תמיד פותחים בברכה לפני הקללה,
ומה זה מלמד אותנו
על חינוך נכון ובניית קשרים בריאים

חוברת למרצה

תובנות לחיים

טעימה מתורתו של הרבי

פרשת כי תבא

THE
SHLUCHIM
OFFICE

לזכות
הרב יוסף וזוגתו מרת יעל מיכאלשוילי
ומשפחתם יחיו

לתרומה ולהקדשת שיעור לחץ כאן

או סרוק את הברקוד

לפרטים נוספים ויצירת קשר פנו באימייל: INFO@JEWISHINSIGHTS.ORG
למערכי שיעור נוספים בקרו באתר שלנו: WWW.JEWISHINSIGHTS.ORG

עימוד | מוסי וולוסוב
אתר אינטרנט | יובל כץ וישראל ויסוצקי
אדמיניסטרציה | לוי שמטוב

ועדה מייעצת
הרב אשר דערן - קייפ-טאון, דרום אפריקה
הרב מנדי גרליצקי - תל אביב, ישראל
הרב לוי גרינברג - אלפטון, טקסס
הרב דוד גולדברג - סאו פאולו, ברזיל
הרב לוי שייקביץ - כפר חב"ד, ישראל
הרב מנדי גרינברג - טווינסבורג, אוהיו
הרב שמואל פרידמן - ב. בלנקה, ארגנטינה
הרב יוסף יצחק בלוי - כינרת, ישראל
הרב חיים דרוקמן - לוצרן, שווייץ

ספרדית
תרגום ועריכה | הרב רפי טוויל

צרפתית
תרגום ועריכה | הרב יאיר אלבז
הגהה | ש. אלבז
עימוד | לוי אלבז

פורטוגזית
תרגום | מר יצחק דיין
עריכה | הרב ישעי' דיין
עימוד | מייק קטן

רוסית
תרגום ועריכה | הרב אלכסנדר גרישין
עימוד | ת. וולף

משרד השלוחים
יו"ר | הרב גדליה שמטוב
כיתוח | הרב מנדי שמטוב

עורכים
הרב אברהם גרינברג
הרב זושא גרינברג
משתתף בעריכה | הרב שלום בער חזן

עברית
עריכה לשונית | הרב לוי שייקביץ
הגהה | הרב מנחם וילהלם

אנגלית
תרגום ועריכה | הרב מענדל סופער
הגהה | הרב מענדל לברטוב

נוסד בימי השבעה לזכרון ולע"נ הרב גבריאל נח וזוגתו רבקה הי"ד הולצברג
שלוחי הרבי' במומבאי, הודו

© Published and Copyright 2025
by Shluchim Office International

בשבוע שעבר שבו התלמידים לבתי-הספר לאחר חופשת הקיץ הארוכה, ואנו מאחלים להם שנת לימודים מוצלחת. בשיעור שלפנינו נלמד להכיר מקרוב את הגישה הנכונה בחינוך כפי שהתורה מדריכה אותנו ביחס לתלמידים ולחיים בכלל. נלמד על העיקרון המרכזי לפיו יש תמיד להדגיש את רגשות הקירוב, החום והאהבה, ורק לאחר מכן להציב גבולות או לעסוק בענישה. ניווכח בעזרת כמה מקורות שונים בתורה, שכאשר פועלים בדרך הזו מובטחת הצלחה אמיתית בחינוך, בין בבית-הספר ובין בבית.

תוכן השיעור

א. ברכות וקללות.....5

בפרשתנו אנו קוראים על מעמד הברכות והקללות שנאמרו בהרים גריזים ובהר עיבל (מקור 1), וכן על תוכחות משה לישראל (מקור 2). בשני המקרים אנו רואים שהברכות נאמרו קודם הקללות והתוכחות. הרבי שואל: סדר זה עומד לכאורה בסתירה ללשון הגמרא שאומרת: "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת", ששם כתוב השמאל תחילה (מקור 3). כיצד מתיישבים הדברים?

ב. הימין קודם לשמאל.....7

הרמב"ם מפרט את סדר הלימוד עם ילד קטן: בתחילה מבטיחים לו פרסים וממתקים, וכשיגדל יבין כיצד ללמוד 'לשמה' (מקורות 4-5). מכאן נלמד שיש להתחיל בגישה של 'ימין מקרבת' כדי להוביל בסופו של דבר ללימוד ולעבודת השם בשלימות.

באופן דומה מציינת הגמרא כי יש לפתוח שיעור תורה בבדיחה ובשמחה, משום שהשכינה שורה רק מתוך שמחה, ורק לאחר מכן החל השיעור באופן רציני (מקור 6). הרבי מדגיש שהגם אין הכרח שהרב יהיה זה שאומר את הבדיחה, בכל זאת רבה בחר לנהוג כך בעצמו, בשביל לעורר יחסי קירוב עם התלמידים.

גישה זו של ימין מקרבת ניכרת גם בדברי משה לישראל בתחילת ספר דברים. קודם שהוא שמוכיחם, הוא מכה את סיחון ועוג עבורים ונפתחה הדרך לכיבוש הארץ, ורק לאחר הקירוב הגדול, הוא מוכיח אותם (מקור 7).

ג. מדוע כתוב "שמאל דוחה וימין מקרבת"?.....11

כעת נבין מדוע הגמרא נוקטת בלשונה דווקא בסדר הזה: קודם 'שמאל דוחה' ואחר-כך 'ימין מקרבת'. מדובר שם על שני סיפורים מסוימים – גיחזי שמשו של אלישע הנביא, וישו תלמידו של רבי יהושע בן פרחיה. לאחר שקוראים את הסיפורים הללו, רואים שלאלישע ורבי יהושע היו יחסים קרובים מאד

עם תלמידיהם גיחזי וישו, ולכן בוודאי שהיה שם כבר ימין מקרבת. אלא שעקב מעשה חמור שהם עשו, הוצרכו הרבנים לפעול באופן של 'דחיה'. ועל זה אומרת הגמרא, שגם כשצריכים לפעול באופן של דחיה, זה צריך להיות ביד שמאל – יד כהה, ולאחר מכן יש להפעיל מיד את 'ימין מקרבת' כדי לא לאבד את האפשרות של קירוב ותיקון העניין (מקור 7).

השיעור לפרשת כי תבא:

משיחת אור לערב ראש חודש אלול, ה'תשל"ו, הנחה בלתי מוגה
תורת מנחם-התוועדויות כרך פ"ה, עמ' 262

נדפס ברשות 'הוצאת קה"ת'
ובאדיבות 'ועד הנחות בלה"ק'
ותודתנו נתונה להם

א. ברכות וקללות

בפרשתנו אנו קוראים על שני נושאים מרכזיים ומעניינים: הברכות והקללות שנאמרו כאשר השבטים השונים ממוקמים על הר גריזים ועל הר עיבל, וברכותיו ותוכחתו של משה רבינו.

ברכות על הר גריזים, קללות על הר עיבל

משה רבינו מזכיר לבני ישראל כי ה' בחר בהם להיות לו לעם סגולה. הוא מצווה אותם, כי כאשר יעברו את הירדן ויכנסו לארץ המובטחת ויגיעו להר עיבל, עליהם להקים מזבח אבנים ולהקריב שם קורבנות לפני אלוקים.

לאחר בניית המזבח יתקיים טקס של קללות וברכות: השבטים שמעון, לוי, יהודה, יששכר, יוסף ובנימין יעמדו על הר גריזים; והשבטים ראובן, גד, אשר, זבולון, דן ונפתלי יעמדו על הר עיבל.

הכוהנים והלויים יעמדו בין שני ההרים, וכאשר הם יברכו את העם הם יפנו את פניהם כלפי הר גריזים, ובעת אמירת הקללות יפנו את פניהם כלפי הר עיבל. מי שישמור על האיסורים – ברכה תבוא על ראשו. מי שיעבור עליהם – יקולל.

מקור 1 ספר דברים, פרק כ"ז, פסוקים י"א-י"ד

וַיֵּצֵא מֹשֶׁה אֶת הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר:

"אֵלֶּה יַעֲמְדוּ לְבָרֶךְ אֶת הָעָם עַל הַר גְּרִיזִים בְּעֶבְרָכֶם אֶת הַיָּרְדֵּן: שְׁמַעוֹן וְלֵוִי וַיהוּדָה, וְיִשָּׁשְׁכָר וְיוֹסֵף וּבִנְיָמִן.

וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל הַקְּלָלָה בְּהַר עֵיבָל: רָאוּבֵן גָּד וְאֶשֶׁר, וְזִבְלוֹן דָּן וְנַפְתָּלִי. וְעֲנֵי הַלְוִיִּים וְאֶמְרוּ אֶל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל קוֹל רֶם."

רש"י

לְבָרֶךְ אֶת הָעָם: שְׁשֶׁה שְׁבָטִים עָלוּ לְרֹאשׁ הַר גְּרִיזִים וְשִׁשָּׁה לְרֹאשׁ הַר עֵיבָל, וְהַכֹּהֲנִים וְהַלְוִיִּים וְהָאֲרֹן לְמִטָּה בְּאֶמְצַע, הִפְכוּ לְוַיִּם פְּנֵיהֶם כָּלפִי הַר גְּרִיזִים וּפָתְחוּ בְּבִרְכָּה: "בְּרוּךְ הָאֵשׁ אֲשֶׁר לֹא יַעֲשֶׂה פֶסֶל וּמִסֵּכָה וְגו'", וְאֵלֶּה וְאֵלֶּה עֹנִיִּין אָמֵן. חֲזְרוּ וְהִפְכוּ פְּנֵיהֶם כָּלפִי הַר עֵיבָל וּפָתְחוּ בְּקְלָלָה, וְאֹמְרִים: "אֲרוּר הָאֵשׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂה פֶסֶל וְגו'", וְכֵן כָּלֵם עַד "אֲרוּר אֲשֶׁר לֹא יִקְיָם".

לתלמיד
עמ' 3

לתלמיד
עמ' 3

ברכות ותוכחה

הפרשה ממשיכה לברך את מי שיציית לדבר האלוקים: הוא יהיה ברוך בשדה ובעיר; משפחתו ורכושו יתברכו; והוא יהיה מבורך בבואו ובצאתו.

לעומת זאת, אדם שיעבור על מצוות התורה – יענש בעונשים רבים. החלק המפרט את העונשים הצפויים לעוברים על המצוות מכונה "תוכחה".

מקור 2 ספר דברים, פרק כ"ח, פסוקים א'-ג', ט"ו-ט"ז

לתלמיד
עמ' 3

"וְהָיָה אִם שָׁמוֹעַ תִּשְׁמָע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ, לְשָׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם, וַנִּתְּנֶךָ ה' אֱלֹהֶיךָ עָלֶיךָ עַל כָּל גּוֹיֵי הָאָרֶץ. וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהִשְׁיִגְךָ, כִּי תִשְׁמָע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ. בְּרוּךְ אַתָּה בְּעִיר וּבְרוּךְ אַתָּה בְּשָׂדֶה.

וְהָיָה אִם לֹא תִשְׁמָע בְּקוֹל ה' אֱלֹהֶיךָ, לְשָׁמֹר לַעֲשׂוֹת אֶת כָּל מִצְוֹתַי וְחֻקֹּתַי אֲשֶׁר אֲנִי מְצַוֶּךָ הַיּוֹם, וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל הַקְּלָלוֹת הָאֵלֶּה וְהִשְׁיִגְךָ. אָרוּר אַתָּה בְּעִיר וְאָרוּר אַתָּה בְּשָׂדֶה.

אנו רואים כאן דבר מעניין. בהרים גריזים ועיבל, קודם נאמרו הברכות ורק לאחריהן נאמרו הקללות. כמו כן, כאשר משה רבינו מזרז את העם לזכור ולשמור את מצוות התורה, הוא קודם מזכיר את הברכות שיבואו עליהם אם ישמרו אותן, ורק לאחר מכן על הקללות – אם לא ישמרו.

<< הרבי

"ימין מקרבת ושמאל דוחה" – מה בא קודם?

לתלמיד
עמ' 3

בהתוועדות הקודמת (כ"ף אב) נאמר שתחילה צריכה להיות "ימין מקרבת" ואחר כך "שמאל דוחה", ובהוספה בזה, שהזמן לעבור ל"שמאל דוחה" הוא כשיודע בוודאות שכבר קירב בימין כדי הצורך.

אך לכאורה מתעוררת מיד שאלה "פשוטה": הרי סדר הדברים בגמרא² (ועל דרך זה בזהר³ ובמדרש⁴) הוא שתחילה נאמר "שמאל דוחה", ולאחרי זה נאמר "ימין מקרבת"!!

מקור 3 תלמוד בבלי, מסכת סוטה, דף מ"ז עמוד א'

תנו רבנן: לְעוֹלָם תִּהְיֶה שְׂמָאל דְּדוּחָה וְיָמִין מְקַרְבָּת. לתלמיד
עמ' 3

3. ח"ב קיט, סע"ב.
4. יל"ש מלכים-ב רמז רל.

1. שיחת כ"ף מנ"א סל"ו (לעיל ע' 201). וש"נ.
2. סוטה מז, א. וש"נ.

ב. הימין קודם לשמאל

<< הרבי

אבל באמת⁵ יש להוכיח, שבגמרא לא מדובר אודות סדר הזמנים - שהענין של "ימין מקרבת" מתחיל לאחר "שמאל דוחה" - שהרי יש פסוק עם פירוש רש"י להיפך, וכן גמרא במסכת שבת ופירוש המשניות לרמב"ם להיפך (כדלקמן).

לתלמיד
עמ' 4

בחינוך ילדים – הגזר קודם למקל

ובהקדים - שיש כלל בגמרא⁶ שהראיה הטובה ביותר לענין של הלכה הוא "מעשה רב".

לתלמיד
עמ' 4

ובפירוש המשניות לרמב"ם⁷ מבואר בארוכה אופן הלימוד עם תינוק - שלא מתחילים עם "שמאל דוחה", אלא כפי שמדגיש, שכדי שהתינוק ישב ללמוד, מבטיחים ונותנים לו דברים שבאמת אין להם ממשות, כמו: ממתקים, נעליים, כבוד, ממון וכו', ורק לאחר כן, כשיבוא לשלימותו, אזי ילמד לשמה; וכפי שמקשר זאת עם פסק הדין "לעולם יעסוק אדם בתורה ומצוות אף על פי שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה"⁸.

מקור 4 פירוש המשניות לרמב"ם, מסכת סנהדרין, הקדמה לפירוש 'חלק'

שִׁים בְּדַעְתָּךְ כִּי נֶעַר קָטָן הִבִּיאֹהוּ אֶצְלֵי הַמְּלָמֵד לְלַמְּדוֹ תוֹרָה, וְזֶהוּ הַטּוֹב הַגָּדוֹל לוֹ לַעֲנֹן מֶה שִׁישִׁיג מִן הַשְּׁלֵמוֹת. אֲלָא שְׁהוּא, לְמַעוֹט שְׁנִי וְחֻלְשֵׁת שְׂכָלוֹ – אֵינּוּ מִבֵּין מַעֲלֵת אוֹתוֹ הַטּוֹב, וְלֹא מֶה שִׁיגִיעָהוּ בְּשִׁבְלֵי מִן הַשְּׁלֵמוֹת. וְלִפְיָךְ בְּהִכְרַח יִצְטָרֵךְ הַמְּלָמֵד, שְׁהוּא יוֹתֵר שְׁלֵם מִמֶּנּוּ, שִׁיזְרֹז אוֹתוֹ עַל הַלְמוּד בְּדָבָרִים שֶׁהֵם אֲהוּבִים אֶצְלוֹ לְקַטְנוֹת שְׁנִי. וַיֹּאמֶר לוֹ: "קֵרָא וְאַתָּן לָךְ אֲגוּזִים אוֹ תַּאֲגִים, אוֹ אֶתָּן לָךְ מַעֲט דְּבִשׁ". וּבְזֶה הוּא קוֹרָא וּמְשַׁתְּדֵל.

לתלמיד
עמ' 4

<< הרבי

ונמצא שהרמב"ם מדגיש בנוגע לסדר הכנסת התינוק ללימוד התורה וקיום המצוות וכו', שלא זו בלבד שצריכה להיות "ימין מקרבת" בהתחלה, אלא יתירה מזה, שבשביל זה צריך ליתן לו אפילו ענינים שמצד עצמם אין בהם תוכן, ואדרבה: אצל גדול בשכל הרי זה דבר בלתי-רצוי, שהרי באמת לא צריך להיות לא כבוד ולא אהבת הממון וכו' וכו'.

לתלמיד
עמ' 4

ונוסף על מה שכתב הרמב"ם בפירוש המשניות, שאינו ספר פסקי הלכות (אף על פי שגם מפירוש המשניות למדים כמה פסקי דינים) - יש אריכות גדולה ברמב"ם הלכות תשובה בסופן, ששם מבאר מה ש"אמרו חכמים לעולם יעסוק אדם בתורה ואפילו שלא לשמה, שמתוך שלא לשמה בא לשמה"⁹, בנוגע לקטנים וכלל עמי הארץ, והיינו, שאופן הלימוד ועבודת ה' שלהם מתחיל

8. פסחים ג, ב. וש"נ.
9. פ"י ה"ה.

5. בהבא לקמן - ראה גם לקו"ש ח"ז ע' 73 ואילך.
6. שבת כא, א. וש"נ.
7. סנהדרין ר"פ חלק.

עם ענינים של "ימין מקרבת", על ידי זה שמבטיחים יעודים גשמיים וכל הענינים שנכללים ב"שלא לשמה", ועד שאפילו הענין של עולם הבא הוא גם "שלא לשמה" בערך אמיתית העבודה; ואילו סדר העבודה "לשמה" בשלימות הוא רק כשמגיעים ל"מעלת אברהם אבינו שקראו הקב"ה אוהבו"¹⁰ - "אברהם אוהבי"¹¹.

מקור 5 משנה תורה לרמב"ם, הלכות תשובה פרק י', הלכה ה'

ואמרו חכמים לעולם יצטק אדם בתורה ואפלו שלא לשמה שמתוך שלא לשמה בא לשמה. לפיכך כשנלמד אין את הקטנים... וכלל עמי הארץ אין מלמדו אותן אלא לעבד... כדי לקבל שכר, עד שתתקנה דעתו ויתחכמו חכמה יתרה מגלים להם רז זה מעט מעט ומרגילין אותן לענין זה בנחת עד שישיגוהו וידעוהו ויעבדוהו מאהבה.

<< הרבי

ומכאן רואים שתחילת העבודה היא באופן של "ימין מקרבת" - אפילו בנוגע לענינים שהם "שלא לשמה" בדרגה הכי נמוכה; ואפילו בשלימות העבודה, שזוהי מעלת אברהם אבינו - מודגש ענין האהבה, שזהו הענין של "ימין".

גם בהוראה למבוגרים זה כך

ונוסף על ההוראה הכללית הנ"ל, מצינו על דרך זה בנוגע לכל פעם ופעם. וכפי שמובא בגמרא במסכת שבת¹²:

מקור 6 תלמוד בבלי, מסכת שבת, דף ל', עמוד ב' (עם ביאור ותרגום אבן ישראל)

אין השכינה שורה לא מתוך עצבות, ולא מתוך עצלות, ולא מתוך שחוק, ולא מתוך קלות ראש, ולא מתוך שיחה סתם, ולא מתוך דברים בטלים, אלא מתוך דבר שמחה של מצוה. וכפי שנאמר באלישע, שלאחר שפעס על מלך ישראל לא שרתה עליו הנבואה, אלא לאחר שבקש "ועתה קחו לי מנגן והיה כנגן המנגן ותהי עליו יד ה'".

אמר רב יהודה: וכן הוא, שיש להקדים דברי בדיחות ושמחה לפני אמירת דבר הלכה...

ושואלים: וכי פן היא שיש לפתח לפני אמירת הלכה בדבר שמחה? והרי אמר רב גדל אמר רב: כל תלמיד חכם שישב לפני רבו ואין שפתותיו נוטפות מרירות מחמת אימת רבו, תכנינה שפתים אלה?...

ומסבירים: ... זה ששנינו שצריך להיות בשמחה, הרי זה לפני שיפתח הרב בשעורו, ואלו זה ששנינו שצריך להיות מלא מרירות מאימת רבו, הרי זה לאחר שפבר פתח הרב בדברי הלכה. כמנהג שנהג רבה, שלפני שפתח להם לחכמים בדבר הלכה, היה אומר דברי בדיחה והיו מתבדחים החכמים, ולבסוף היה יושב באימה והיה פותח בהלכה.

10. שם ה"ב.

11. ישע' מא, ה.

12. ל, ב. וש"נ.

<< הרבי

והיינו, שאף על פי שכבר היו תלמידיו משך זמן רב, הנה בכל פעם שהיה צריך לישב ללמוד עם התלמידים, הוצרך להיות ענין מיוחד של "ימין מקרבת", ורק לאחר זה היה הענין של "שפתותיו נוטפות מר" (שזהו ענין של "שמאל דוחה").

לתלמיד
עמ' 6

קירוב בין הרב לתלמידים

ויש להוסיף עוד דיוק בזה:

לתלמיד
עמ' 6

ענין השמחה בהקדמה ללימוד התורה - כיון ש"אין שכינה שורה... אלא מתוך דבר שמחה של מצוה, וכן לדבר הלכה"¹³ - הוא לכאורה ענין בפני עצמו, אבל בשביל זה אין הכרח שרבה בעצמו יאמר את ה"מילתא דבדיחותא"; לכאורה אין נפקא מינה מי יאמר את ה"מילתא דבדיחותא", ובלבד שהתלמידים יהיו בשמחה.

ועל פי זה: כאשר רבה בעצמו אמר את ה"מילתא דבדיחותא", הנה נוסף לכך שגרם שמחה אצל התלמידים, היה בזה גם ענין של קירוב כפשוטו.

קודם הטבות ולאחר מכן מוסר

ובנוגע להכרח על המדובר בארוכה בהתוועדות של כ"ף אב שצריכה להיות "ימין מקרבת" בשלימותה - הנה הסיבה לכך שלא הוארך בזה היא בגלל שכמדומה שכבר דובר פעם על זה בארוכה¹⁴ בקשר עם פירוש רש"י בהתחלת ספר דברים, שמזה מובן שזהו ענין ששייך גם ללימוד פשוטו של מקרא עם בן חמש למקרא:

לתלמיד
עמ' 6

מקור 7 ספר דברים, פרק א', פסוקים א', ג'-ד'

אֵלֶּה הַדְּבָרִים אֲשֶׁר דִּבֶּר מֹשֶׁה אֶל כָּל יִשְׂרָאֵל בְּעֶבֶר הַיַּרְדֵּן בְּמִדְבָּר... כָּל אֲשֶׁר צִוָּה ה' אֹתוֹ אֵלֶּיָּהֶם. אַחֲרֵי הִכְתּוֹ אֶת סִיחּוֹן מֶלֶךְ הָאֱמֹרִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּחֶשְׁבּוֹן, וְאֵת עֹג מֶלֶךְ הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר יוֹשֵׁב בְּעֶשְׂתָּרֶת בְּאֶדְרָעִי.

לתלמיד
עמ' 6

<< הרבי

בביאור הטעם שדברי המוסר של משה רבינו לבני ישראל על הענינים המבהילים של מעשה העגל וכו' נאמרו "אחרי הכותו את סיחון גו' ואת עוג גו'"¹⁵ - מפרש רש"י: "אמר משה, אם אני מוכיחם קודם שיכנסו לקצת הארץ, יאמרו, מה לזה עלינו, מה הטיב לנו, אינו בא עלינו אלא לקנות ולמצוא עילה שאין בו כח להכניסנו לארץ, לפיכך המתין עד שהפיל סיחון ועוג לפניהם והורישם את ארצם, ואחר כך הוכיחם".

לתלמיד
עמ' 6

והרי זוהי הוראה פשוטה - שאי אפשר הענין של "שמאל דוחה", על ידי אמירת מוסר אפילו על חטא העגל שהוא שורש כל החטאים, אלא אם כן ישנו תחילה ענין של "ימין מקרבת", לעשות טובה לבני ישראל על ידי כיבוש סיחון ועוג, שבכך הראה להם שיכולים לכבוש את המלכים שהיו אמורים להיות השומרים של כל שלושים ואחד המלכים¹⁶.

15. א, ד.

16. ראה תנחומא חוקת כג. פרש"י ר"פ בלק.

13. ראה הערה קודמת.

14. ראה גם תו"מ חמ"ה ע' 354. וש"נ.

וכי המן איננו הטבה?

לחמ"ד
עמ' 7
אך כאן יש להקשות:

בפסוקים אלו עצמם מביא רש"י¹⁷ ש"תפלו על המן", שזהו ענין שנתן משה לבני ישראל. וכמו כן היה את הענין של "ענני הכבוד", וכל הניסים שנעשו לאבותינו במדבר, עד לנצחון על הכנעני מלך ערד וכו' וכו'.

ואם כן, מה היה הצורך להמתין עד שהפיל את סיחון ועוג כו' כדי לומר להם דברי מוסר - בה בשעה שבבוקרו של יום זה עצמו - "בעשתי עשר חודש באחד לחודש"¹⁸, קיבלו על ידי משה רבינו את הטובה של ירידת המן?!

ועל כן צריך לומר, שסתם טובה מספיקה עבור אמירת דברי מוסר סתם; אבל בשעה שעומדים להוסיף ב"שמאל דוחה", צריך להוסיף תחילה בעשיית הטובה, ולכן רק "אחרי הכותו את סיחון וגו'", היה יכול לומר דברי מוסר אפילו על ענין כמו חטא העגל.

17. שם, א.
18. שם, ג.

ג. מדוע אם כן כתוב "שמאל דוחה וימין מקרבת"?

<< הרבי

והטעם שבגמרא נאמר הסדר "שמאל דוחה (ואחר כך) וימין מקרבת" - הרי זה לפי שבגמרא שם לא מדובר אודות התחלת הענין, אלא אודות אמצע הענין:

לתלמיד
עמ' 8

בגמרא שם נאמר "לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, לא כאלישע שדחפו לגיחזי בשתי ידיו, ולא כיהושע בן פרחיה שדחפו לאחד מתלמידיו (אותו האיש) בשתי ידיו" [ולהעיר שיש מהדורות בגמרא שבהן לא נדפסה הדוגמא השניה, בגלל השמטת הצנזור, אבל די גם בדוגמא שהובאה בכל המהדורות].

סיפורו של גיחזי

מקור 8 תלמוד בבלי, מסכת סוטה, דף מ"ז עמוד א'

תנו רבנן: לעולם תהא שמאל דוחה וימין מקרבת, לא כאלישע שדחפו לגיחזי בשתי ידיו.

לתלמיד
עמ' 8

נעמן, שר צבא מלך ארם, הצטרע. באחת מפשיטות צבא ארם על מלכות ישראל, שבה צבא ארם ילדה קטנה ששירתה את אשת נעמן. הילדה אמרה לאשת נעמן, כי בישראל יש נביא בשם אלישע שבוודאי יוכל לרפא את צרעת נעמן.

נעמן בא לאלישע, ואלישע מורה לו לטבול בנהר הירדן שבע פעמים, ואז הוא יתרפא מצרעתו. נעמן כועס מאוד – "וכי חסרים מעיינות בארם?! אבל עבדיו משכנעים אותו שלא יזיק לו לנסות את דברי הנביא. נעמן טובל בירדן כעצת אלישע ומתרפא מצרעתו.

נעמן חוזר לאלישע הנביא ורוצה להעניק לו מנחה, אך אלישע מסרב – גם לאחר הפצרות מרובות מנעמן. נעמן מקבל על עצמו להאמין באלוהים, ולוקח אדמה מארץ ישראל כדי להקריב עליה קורבנות בארץ ארם.

לאחר שנעמן עוזב את בית אלישע, גיחזי – תלמידו ועוזרו האישי של הנביא אלישע – רודף אחרי נעמן. הוא אומר לנעמן שאלישע שלחו להודיע לו ששני בני נביאים זקוקים לכסף, והוא מבקש מנעמן שייתן להם צדקה – כיכר כסף ושתי חליפות. נעמן נלהב מכך שהוא יכול להעניק תשורה לנביא, ונותן לו שתי כיכרות כסף ושתי חליפות.

כאשר גיחזי חוזר, אומר לו אלישע שהוא יודע שהוא לקח כסף מנעמן ולכן ייענש על חטאו.

אמר רבי יצחק: באותה שעה היה אלישע עוסק בשמנה שרצים, אמר לו, "רשע, הגיע עת ליטול שכר שמנה שרצים. וצרעת נעמן תדבק בך ובצורעך לעולם".

לתלמיד
עמ' 8

אלישע הענישו שצרעת נעמן תדבק בו. גיחזי הפך למצורע – ולכן היה עליו לצאת אל מחוץ למחנה. הוא לא היה יכול לשאת את הבושה ואת העלבון, ולכן עזב את דרך התורה והמצוות. הוא הלך לדמשק, ושם החטיא את הרבים.

כאשר נודע לאלישע מה אירע בעקבות העונש שהטיל על גיחזי, הלך בעצמו לדמשק כדי לשכנעו לחזור בתשובה, אך זה כבר היה מאוחר מדי...

לתלמיד
עמ' 8

"וַיָּבֹא אֱלִישֶׁעַ דְּמָשֶׁק. לָמָּה הֵלַךְ? אָמַר רַבִּי יוֹחָזֵב: שָׁחַלְךָ לְהַחְזִירוֹ לְגִיחֲזִי בְּתִשְׁבָּה, וְלֹא חָזַר [בְּתִשְׁבָּה]. אָמַר לוֹ, "חֲזֹר בָּךְ". אָמַר לוֹ, "כִּי מְקוֹבְלָנִי מִמֶּךָ, כָּל מִי שֶׁחָטָא וְהִחֲטִיא אֶת הָרַבִּים – אֵין מְסַפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תִּשְׁבָּה".

סיפורו של ישו הנוצרי

מקור 9 על פי תלמוד בבלי, מסכת סנהדרין, דף ק"ז עמוד ב'

רבי יהושע בן פרחיה יצא לדרך, ולקח עמו את תלמידו הקרוב – ישו. מספרת הגמרא על תקרית שהתרחשה שם:

לתלמיד
עמ' 8

עָמַד וּבָא וְנִזְדָּמֵן לוֹ פִּנְדֵּק אֶחָד. עָשׂוּ לוֹ כְּבוֹד גָּדוֹל.

אָמַר רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: "כִּמְהָ נָאֶה אֲכַסְנִיא זֶה!"

אָמַר לוֹ יֵשׁוּ: "רַבִּי, עֵינֶיךָ טְרוּטוֹת".

אָמַר לוֹ רַבִּי יְהוֹשֻׁעַ: "רְשָׁע, בְּכֶךָ אַתָּה עוֹסֵק?"! הוֹצִיא אַרְבַּע מְאוֹת שׁוֹפְרוֹת וְנָגְדָהוּ.

(רבי יהושע התכוון לומר שמעשיה נאים, ואילו ישו התכוון לכך שבגשמיות היא לא נאה. הרב כה התאכזב מהאופן שישו חושב ומדבר, ונידה אותו).

כָּל יוֹם בָּא לְפָנָיו וְאָמַר לוֹ: "קְבִלָנִי". לֹא הִשְׁגִּיחַ בּוֹ.

יוֹם אֶחָד הָיָה קוֹרָא שְׁמַע וּבָא לְפָנָיו, וְאָמַר בְּדַעְתּוֹ לְקַבֵּל. הִרְאָה לוֹ בְּיָדוֹ. כְּסָבוֹר יֵשׁוּ שָׁהוּא דוֹחָהוּ. הֵלַךְ וְזָקַף לְבָנָהּ וְהִשְׁתַּחֲוָה לָהּ.

אָמַר לוֹ: "חֲזֹר בָּךְ".

אָמַר לוֹ: "כִּי מְקוֹבְלָנִי מִמֶּךָ – כָּל הַחוֹטֵא וּמִחֲטִיא אֶת הָרַבִּים אֵין מְסַפִּיקִין בְּיָדוֹ לַעֲשׂוֹת תִּשְׁבָּה".

וְאָמַר מֶרֶ: יֵשׁוּ כְּשֶׁף וְהִסִּית וְהָדִיחַ אֶת יִשְׂרָאֵל.

<< הרבי

ובכן, גיחזי היה תלמיד של אלישע במשך כמה שנים, ואילו מסר אלישע את ההנהגה עם כל שאר התלמידים (כמובן מסיפור הגמרא שם), והיה משרתו של אלישע, ולא סתם משרת, אלא משרת שמסר לו את "משענתו", שעל ידו תבצע השליחות עם בן השונמית, ככל אריכות הסיפור בתנ"ך¹⁹.

לתלמיד
עמ' 9

השונמית הייתה אישה גדולה ממקום שנקרא שונם, שאירחה בביתה את אלישע הנביא, ואף הגדילה לעשות, ובנתה לו עלייה קטנה, כדי שיוכל לשהות שם בנוחות בכל פעם שהוא מבקר בעיר. כגמול על טוב ליבה בירך אותה אלישע בבן, ואכן לאחר שנים של עקרות – נולד לה ילד, והשמחה הייתה רבה.

למרבה הצער, כעבור זמן-מה חלה הילד ומת בפתאומיות. השונמית לא הרימה ידיים, אלא עלתה מיד להר הכרמל כדי לבקש את עזרת אלישע.

19. מלכים-ב ד, יב ואילך.

אלישע הנביא, היה צריך לחולל תחיית המתים כדי להחזיר את בנה לחיים. מה הוא עשה? הוא נתן את מקלו האישי הקדוש לתלמידו ועוזרו הבכיר – גיחזי, וציווה עליו לשים את המקל על פני הנער, ובכך להחיות את הילד. שליחותו לא צלחה, משום שהוא לא ביצע אותה בדיוק כפי שאלישע ציווה עליו, ואז בא אלישע בעצמו, התפלל בכל כוחו, והילד קם לתחייה.

נמצאנו למדים מסיפור זה, עד כמה קרוב היה גיחזי לאשה, ועד כמה אלישע קירבו, עד כדי כך ששלח אותו לבצע תחיית המתים!

<< הרבי

ועל דרך זה בנוגע ליהושע בן פרחיה עם "אותו האיש" - שמסיפור הגמרא שם משמע שהוא זה שהלך עם יהושע בן פרחיה, ועמו דיבר יהושע בן פרחיה בשבח האכסניא, והרי יהושע בן פרחיה לא היה משוחח עם סתם אנשים, ובפרט לשבח בפניהם את האכסניא וכו'.

לתלמיד
עמ' 9

עצם העובדה שמכל התלמידים, בחר רבי יהושע דווקא בו כדי ללוותו, ובמהלך הביקור הוא מדבר עמו בצורה ישירה ופתוחה על חוויית הנסיעה, מראה עד כמה קירבו.

וכיון שכן, אין צורך לומר בגמרא "לעולם תהא ימין מקרבת" - שהרי אין זה חידוש, כיון שמפורש הדבר בתנ"ך בארוכה;

החידוש הוא, שהדחיה תהיה ביד החלשה

החידוש בגמרא הוא - שאפילו כשהיה צריך להיות ענין של דחייה ביחס לגיחזי בגלל המאורע עם נעמן²⁰, היתה צריכה להיות הדחייה רק ביד שמאל ("שמאל דוחה"), ועוד זאת, שלא תהיה רק דחייה בשמאל (ללא פעולה בימין), אלא לאחרי זה היה צריך גם להשתמש ביד ימין כדי לקרבו ("ימין מקרבת").

לתלמיד
עמ' 9

ומכל זה מובן, שלא זו בלבד שאין סתירה מדברי הגמרא על הנאמר בהתוועדות שתחילה צריכה להיות ימין מקרבת ואחר כך שמאל דוחה, אלא מדברי הגמרא עצמה יש הוכחה שהענין של "שמאל דוחה" היה לאחר שכבר היה יחס של קירוב מיוחד בין אלישע לגיחזי, ועל זה אמרו שבשעה שהוצרך להיות ענין של דחייה, היה הדבר צריך להיות רק באופן של "שמאל דוחה", ולא עוד אלא שגם לאחרי זה היתה צריכה להיות "ימין מקרבת" וכו'.

משיחת אור לערב ראש חודש אלול, ה'תשל"ו, הנחה בלתי מוגה
תורת מנחם-התוועדויות כרך פ"ה, עמ' 262

מקור 10 הרבי, משיחת אחרון-של-פסח ה'תשט"ז (תורת מנחם התוועדויות חלק ט"ז, עמוד 234)

בשיחת אחרון של פסח, ה'תשט"ז, הרבי דיבר על כך שדרכה של החסידות היא, לעסוק בטוב ולבאר את הטוב טעם באלוקות, ולא כמו דרך המוסר שדוגלת בהתעסקות במחשבות על זרע, ואיך לדחות את היצר הרע על ידי תעניות וסיגופים.

ובהמשך לכך, ציין הרבי:

על-פי זה תובן גם הדעה הסוברת שהענין דחינוך קטן הוא רק במצוות עשה, "ועשה טוב", ולא

לתלמיד
עמ' 9

במצוות לא תעשה, "סור מרע", אע"פ שלכאורה כיון שצריך לחנכו, כל שכן שצריך להפרישו מאיסורא.

כיון שעיקר העבודה שצריכים לעשות היא "ועשה טוב", לזככו ולהעלותו, ועי"ז, הנה כשנעשה מחוייב במצוות, יהי' במילא זהיר בהענין ד"סור מרע".

הרבי מציין בהערה לתוספות ד"ה בנו, נזיר כח,ב, שם הוא כותב: "דחינוך לא שייך אלא להזהירו לעשות ולקיים מצוה, אבל להזהיר מלעבור אין זה חינוך". הרבי אומר, שעל פי הקאך של חסידות בעשה טוב, וההסבר, שבכללות ע"י הקאך בעשה טוב, בדרך ממילא יהיה סור מרע, מובנת טוב יותר הדעה הזאת.

כל זה מדגיש עוד יותר את הנקודה הכללית של השיעור שלמדנו היום, שצריך תמיד להתחיל בימין מקרבת, וזהו העיקר.

נקודות מפתח

- **לתלמיד עמ' 10**
בפרשתנו אנו רואים את העיקרון לפיו יש להקדים ימין מקרבת לשמאל דוחה: הברכות נאמרו לפני הקללות, וגם תוכחותיו של משה לישראל נאמר רק לאחר שהזכיר להם ברכות וטובות.
- הרמב"ם פוסק שיש לנקוט בגישת ימין מקרבת בלימוד עם ילדים (ובעבודת השם בכלל): מתחילים בתמריצים ותגמולים, כדי שבעתיד יגיעו ללימוד 'לשמה'.
- הגמרא אומרת שיש לפתוח שיעור תורה בבדיחה, ורק בהמשך השיעור מגיע השלב בו יש להאזין לדברי הרב ברצינות עמוקה.
- גם משה רבנו, לפני שהוכיח את ישראל, הקדים לספק להם ניצחון מול סיחון ועוג, כדי שדברי המוסר יתקבלו בלב פתוח.
- **הרבי שואל:** אם תמיד מקדימים 'ימין מקרבת', מדוע בלשון הגמרא נאמר: 'שמאל דוחה וימין מקרבת'? (שמאל קודם).
- **הביאור:** הגמרא דיברה על שני מקרים מסוימים, שברור שהיה בהם קודם 'ימין מקרבת', ועקב מעשה חמור של התלמידים גיחזי וישו, נדרשו רבניהם לפעול באופן של דחיה. ועל זה אמרה הגמרא, שגם אז, הדחיה צריכה להיות רק ביד שמאל, וגם אז מיד לאחריה צריך להיות 'ימין מקרבת'.

צידה לדון

כאשר אנו עוסקים בחינוך הילדים בבית או בבית הספר, עלינו לזכור את הדרכת התורה שקודם כול ולפני הכול צריך לנקוט בגישה של ימין מקרבת. הילד זקוק לקבל ולחוש חום ואהבה בלתי תלויים מצד ההורים. כאשר הילד ירגיש אהוב ומוערך, ויצטיין ב'עשה טוב', הוא כבר מעצמו יידע ויבין מהם הדרישות והגבולות של ה'סור מעט', ויתרחק מהם מרצונו האיש.